

П.В. Пашко, к.т.н., доцент, заступник Голови
Державної митної служби України,

ПАШКО П.В. ЧИННИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКОСПРОМОЖНОСТІ

Анотація. У статті представлено результати досліджень автора щодо взаємозв'язку системоутворювальних чинників митної безпеки та основних елементів кримінальної та адміністративної характеристики контрабанди та порушень митних правил для більш детального розкриття поняття організаційно-економічного механізму забезпечення митної безпеки.

Ключові слова: національна безпека, економічна безпека, митна безпека.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Створення організаційно-економічного механізму забезпечення митної безпеки можливо тільки при усвідомлюванні усіх складових цієї складної категорії.

Щоб досягти потрібного рівня захисту від митних шахрайств необхідно створювати систему отримання попереджуючої інформації та інтенсивного виявлення потенційних загроз ще до прибуття товару до місця призначення, систему попереджуючих заходів. Для цього необхідно визначити складові митних правопорушень та їх джерел з точки зору митної безпеки, що сьогодні є недостатньо опрацьованим у науковій літературі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Пошук і розробка методів наукової оцінки процесів забезпечення митної безпеки, її складових, організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил мають місце в роботах вчених Бережнюка І.Г. [1,2], Войцешука А.Д. [3], Жаліли Я.А. [4], Кунев Ю.Д. [5], Кочубея М.А. [6], Мазура А.В. [7], Науменка В.П. [8], Наумова О.Б. [9], Наумича Ю.С. [10], Пісного П.Я. [11], Приймаченка Д.В. [12] та інших. У роботах зазначених авторів досліджуються проблеми забезпечення митної безпеки, втім можна зазначити відсутність визначеної термінології з досліджуваного питання, що вимагає додаткових наукових пошуків.

Основною метою статті є формування підходу до визначення складових митних правопорушень та їх опису з точки зору системоутворювальних чинників митної безпеки.

Зміст роботи. Створити та реалізувати в сучасних умовах ефективну стратегію забезпечення митної безпеки без наявності наукової розробки її фундаментальних питань і організаційно-економічного механізму її забезпечення, комплексного ефективного використання наявних можливостей і ресурсів для захисту від різноманітних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру практично неможливо.

Пропонуємо авторський погляд [13-18] на взаємозв'язок системоутворювальних чинників митної безпеки та основних елементів кримінальної та адміністративної характеристики контрабанди та порушень митних правил на прикладі дій, спрямованих на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю (ст. 352 Митного кодексу України [19]).

В таблиці на стор. 4-5 використані наступні авторські визначення:

Митна безпека – стан захищеності національних інтересів, забезпечення та реалізація яких покладено на митні адміністрації країни, який дає можливість незалежно від будь-яких зовнішніх і внутрішніх загроз забезпечити здійснення митної справи.

Системоутворювальні чинники митної безпеки	Причини, ознаки, шляхи та засоби вчинення правопорушень та їх наслідки
Джерело митної небезпеки - протиріччя	Недостатні темпи економічного розвитку України, економічна ситуація у світі, обмежувальні та протекціоністські дії як держав так і окремих фінансових груп
Ризикова ситуація	приводять до значної різниці в цінах на товари вітчизняного та іноземного виробництва або їх якості,
Митна небезпека	що сприяє наміру появи цих товарів на ринках України
Ступень прояву	та створює потенційну загрозу
Походження проявів небезпеки	в економічній та соціальній сфері життя
Митна загроза (реалізація ще можлива)	порушити встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України
Митний виклик (Об'єктивна сторона) - критична точка загрози, Форма прояву (ознака) загрози (реалізована загроза)	та приводить до дій
Джерело митної загрози	суб'єкта ЗЕД
Приховування правопорушення	спрямованих на приховання від митного контролю при ввезенні на митну територію
Об'єкт правопорушення	з порушенням порядку переміщення через митний кордон України,
Митна справа	яке встановлено законодавством України,
Носій загрози (предмет правопорушення) – об'єкт митного контролю	товарів
Засіб переміщення носія загрози	на транспортному засобі, що використовувався для переміщення цих товарів через митний кордон України, а також
Мотив та мета вчинення	незалежно від мотивів та мети вчинення
Місце і час здійснення правопорушення	на митній території України в визначений час
Засіб правопорушення	з використання спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів
Спосіб правопорушення	або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві дані
Суб'єкт забезпечення митної безпеки	митному органу
Суб'єктивна сторона	з прямим умислом
Мета	для отримання незаконних матеріальних або фінансових переваг,
Джерело загрози (суб'єкт правопорушення)	що здійснює суб'єкт правопорушення - осудна особа, яка досягла 16-річного віку або посадова особа підприємства,

Митний ризик	з деяким ступенем вірогідності,
Чисельне значення митного ризику	якій розраховується (визначається) на підставі комплексної оцінки показників її імовірності як у зовнішньому так і внутрішньому середовищі або з використанням статистичної та оперативної інформації,
Митний вплив	та може спричинити зміну структури внутрішнього ринку та
Негативний (шкідливий) наслідок - непрогнозуема шкода	створити необ'єктивну конкуренцію
Суб'єкт впливу	для вітчизняних виробників,
Митна шкода	привести до несплати податків,
Митна ефективність	які збирає митна служба
Об'єкт забезпечення	в бюджет держави
Вимір шкоди (прогнозуемий)	на визначену суму.
Відповідальність за правопорушення та її вимір	Це тягне за собою накладення штрафу в розмірі від 500 до 1000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, а також конфіскацію товарів зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками) та транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів через митний кордон України
Суб'єкт визначення ступеню відповідальності	за рішенням митного органу або суду,
Суб'єкт реалізації ступеню відповідальності	які реалізуються за бажанням суб'єкта правопорушення або у результаті дій судових виконавців,
Контроль (засіб забезпечення режиму законності)	та контролюються органами прокуратури.
Організаційно-економічний механізм	Ця небезпека може бути зменшена за допомогою управлінських рішень в митній справі,
Митна безпекоспроможність	розробити нові технології митного контролю,
Забезпечення митної безпеки	які будуть направлені на створення системи аналізу ризиків
Електронна митниця – механізм забезпечення	з використанням електронних технологій,
Об'єкт митної безпеки	та забезпечення митних інтересів держави
Митні інтереси	у вигляді вдосконалення механізмів захисту внутрішнього ринку від несумлінної конкуренції з боку імпоротної продукції, ефективної організації боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил, їхньому запобіганню і попередженню,
Заходи регулювання зовнішньої торгівлі	та за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів,
Митна усталеність	що надасть можливість своєчасно і достатньо
Митна надійність	існуючими кадровими можливостями
Митна безпека	повністю
Головна мета	виконати заборонну та фіскальну функцію,
Оцінка митної безпекоспроможності	стан яких може бути оцінено певними показниками та критеріями.

Митна безпека України – стан захищеності національних інтересів України в митній галузі, який дає можливість в різних зовнішніх і внутрішніх умовах, незалежно від будь-яких загроз забезпечити:

- а) переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів;
- б) здійснення митного регулювання, пов'язаного із встановленням та справлянням податків і зборів;
- в) застосування процедур митного контролю та митного оформлення із застосуванням заходів митно-тарифного і нетарифного регулювання;
- г) проведення боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, а також виконання інших покладених на митні органи завдань, шляхом ефективної реалізації митної справи.

Митна безпекоспроможність – реальна й потенціальна можливість митних органів в існуючих економічних умовах та при наявній інфраструктурі прогнозувати, розробляти та здійснювати митні процедури із задоволенням вимог митної безпеки та сприяти проведенню операцій, які є привабливими за своїми характеристиками та конкурентоспроможними з урахуванням зовнішнього середовища.

Митні інтереси – це національні інтереси держави, забезпечення та реалізація яких покладено на митні органи та задоволення яких сприяє забезпеченню ефективного функціонування, стійкого розвитку економічної системи та визначається поточним станом зовнішньоекономічних відносин, повнотою задоволення матеріальних потреб громадян, ступенями реалізації поставлених стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку і захисту культурного та інформаційного середовища держави, станом зовнішньоекономічної та митної безпеки.

Митна справа – порядок переміщення через митний кордон України товарів та транспортних засобів, митне регулювання, пов'язане з встановленням та справлянням податків і зборів, процедури митного контролю та оформлення, боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил, інші засоби проведення в життя митної політики та організаційно-економічний механізм функціонування митних органів.

Митна усталеність – своєчасна та достатня реакція митної системи на зовнішні та внутрішні загрози та виклики.

Митна ефективність – ступень досягнення митною системою мети, яка характеризує здатність системи виконувати задані функції найбільш економічним шляхом.

Надійність митної системи – її властивості зберігати за часом і встановленими межами значення усіх показників, які характеризують здатність митних органів та митної системи в цілому, виконувати потрібні функції цілодобово з ефективним використанням потенціалу митної безпекоспроможності в існуючих економічних умовах, кадровому потенціалі, матеріальному та технічному забезпеченні.

Об'єкт митної безпеки – митні інтереси держави.

Суб'єкти забезпечення митної безпеки – суб'єкти державного забезпечення національної безпеки держави, функціями яких є формування законодавчої та нормативної бази в митній галузі, організація забезпечення наповнення Державного бюджету, участь та сприяння зовнішньоекономічній діяльності та її тарифне та нетарифне регулювання, захист від митного та економічного шахрайства, підготовка кадрового персоналу, захисту культурного та інформаційного середовища держави.

Головний суб'єкт забезпечення митної безпеки – митні органи, якими безпосередньо організується і реалізується митна справа.

Митна небезпека – об'єктивно існуюча можливість негативного впливу на стан митної безпеки.

Джерело митної небезпеки – сукупність реальних або потенційних економічних, політичних та природних умов і явищ, їх властивостей та протиріч, дій та намірів об'єктів суб'єктів забезпечення митної безпеки та зовнішньоекономічної діяльності, що утримують собі та створюють (в різній сукупності) ризикові ситуації, які сприяють появу намірів переміщення товарів та транспортних засобів на територію держави у вигляді дій економічного та митного шахрайства, прояву деструктивних властивостей існуючої організаційно-економічної та інформаційної системи управління митною службою й інших митних небезпек.

Митна загроза – конкретна чи безпосередня форма митної небезпеки на стадії переходу її з можливості в реальність як результат протиріч, що мають місце і формуються самому суспільству, в зовнішньоекономічних сферах і видах політичних та економічних відносинах, в сфері управління митною службою, в регіонах, в природних та інших вищах, тощо, та конкретизується відповідною формою прояву і способом впливу, наслідки якої можуть заподіяти будь-якої митної шкоди.

Джерело митної загрози – дії людських, соціально-економічних, техногенних та природних чинників.

Носій митної загрози – товари та транспортні засоби, що перетинають митний кордон.

Митний виклик – критична точка прояву митної загрози, що потребує відповідного реагування митних органів з метою попередження або зниження можливої митної шкоди.

Митний ризик – це кількісна величина митного виклику у виді визначеної оцінки або імовірності реалізації діючої або потенційної митної загрози в зовнішньоекономічній діяльності, митних співвідношеннях та митної галузі з погляду усвідомленої можливості виникнення митної шкоди.

Митний вплив – залежність між величиною дії митного виклику на об'єкт, що розглядається, з митною шкодою від його дії.

Митна шкода – оцінені наслідки дійсних, фактичних або можливих небажаних негативних економічних і соціальних втрат, що виникають у результаті митних викликів митній галузі та можуть мати як вартісну, так і загальну ситуаційну експертну оцінку втрат, збитку, проведених заходів або робіт по ліквідації небажаних негативних наслідків та додаткових витрат по їх попередженню т.п.

Електронна митниця – багатофункціональна комплексна система, яка існує у митних органах країни та поєднує інформаційно-комунікативні технології та сукупність механізмів їх застосування і дає можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування з метою забезпечення митної безпеки держави, шляхом:

- технологічної підтримки безперервного двостороннього потоку електронної інформації від органів державної влади, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, митних адміністрацій інших держав до митної адміністрації країни, його накопичення та обробки;
- впровадження новітніх процедур автоматизації процесів митного контролю і оформлення та їх супроводження;
- створення та технічної підтримки організаційно-технічних систем для функціонування всеохоплюючих автоматизованих процедур оцінки якості виконання митної справи;
- інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності, контролю за переміщенням

товарів та інших функцій, які покладені на митні органи.

Забезпечення митної безпеки – здатність управлінських рішень протидіяти можливим небезпекам у митній галузі.

Головна мета забезпечення митної безпеки – досягнення необхідного рівня надійності митної системи.

Організаційно-економічний механізм забезпечення митної безпеки – інструмент управління митною службою з метою усталеного функціонування митної системи з визначеним ступенем надійності найбільш економічним шляхом для досягнення цілей, які встановлені державою для митної системи.

Оцінка митної безпекоспроможності – визначення позитивних чи негативних ефектів у сфері вимог митної безпеки для повноти організаційно-економічного забезпечення митної справи.

Забезпечення митної безпекоспроможності – це комплексний науковий напрямок, який визначає можливість досягти необхідного рівня надійності та усталеності митної системи в існуючих економічних умовах, що досягається шляхом виявлення та ідентифікації митних небезпек, прогнозуванням та розробкою методів і засобів захисту митних органів від їх впливу в повсякденній діяльності, створенням ефективного регулюючого організаційно-економічного механізму управління митною службою.

Висновки. Взаємозв'язок системоутворювальних чинників митної безпеки та складових ознак основних елементів криміналістичної та адміністративної характеристики контрабанди та порушень митних правил обумовлює можливість більш детального розкриття системи понять, пов'язаних з митною безпекою та організаційно-економічний механізмом її забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бережнюк І.Г. Митне регулювання в системі категорій «митна політика» і «митна справа». – Дн.: Вісник АМСУ, 2007, №2(34). – с.3-8.
2. Бережнюк І.Г. Митна безпека: визначення основних показників.- Дн.: Вісник АМСУ, №4(32), 2006. – с.3-8.
3. Боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил: Підручник / За загред. Войцещука А.Д. Автори Іванюк М.М., Калетник І.Г., Пашко П.В. та ін. – Хмельницький: видавництво «ІНТРАДА», 2008. – 329с.
4. Жаліло Я.А. Проблеми визначення економічної безпеки в системі забезпечення національної безпеки України // Матеріали Междунар науч.-практ.конф. «Проблеми забезпечення економічної безпеки» (Донець, 23-24 ноября 2001 г.). – Донець: РІА ДонНТУ – 2001. – с. 27-28.
5. Кунев Ю.Д. Поняття, зміст та основні шляхи удосконалення управління в митній службі. – Одеса: Митна справа, 2006, №4 (46). – с. 6 - 11.
6. Кочубей М.А. Безопасность в сфере таможенной деятельности: (Уголовно-правовой и криминологический аспект): / М.А. Кочубей. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2005. – 255с.
7. Мазур А., Толкачева А. Удосконалення митного контролю як засіб забезпечення економічної безпеки. – Дн.: Вісник АМСУ, 2005, №4(28). – с.8-19.
8. Науменко В.П. Мінімізація ризиків при митному оформленні. Довідковий посібник. К.: НТФ „Інтекс”, 2003.-196с.
9. Пашко П.В., Наумов О.Б Митна безпека у системі національної безпеки: визначення взаємозв'язок категорій // научный журнал "Культура народов Причерноморья", Таурический национальный университет им. В.Вернадского. – 2008. – №124. – 180с.

10. Пашко П.В., Наунич Ю.С. Митна безпека як важлива складова економічної безпеки держави. – Дніпропетровськ: АМСУ, 2005, №3, – с. 3-7.
11. Пісной П.Я. Ризики в зовнішньоекономічній діяльності. – Митна політика та актуальні проблеми економічної та митної безпеки України на сучасному етапі: Матеріали Міжнародної НПК. – Дніпропетровськ: АМСУ, 2008. – 358с. – с.14-17.
12. Приймаченко Д.В. Митна політика держави та її реалізація митними органами: Монографія. – Дніпропетровськ: АМСУ, 2006. – 332с.
13. Пашко П.В., Пісной П.Я. Митна політика та митна безпеки України. К: Фінанси України, №1, 2006.-с. 74-85.
14. Пашко П.В. Системоутворювальні чинники митної безпеки. – К: Стратегічна панорама, 2007, №2. – с.44-49.
15. Пашко П.В. Інституційний механізм реалізації митної політики.- К: Фінанси України.- 2004, №11 (108). –с. 153 – 155.
16. Пашко П.В., Шуляк В.П. „Електронна митниця” – головний механізм гарантування митної безпеки держави. –К: Фінанси України, 2006, №12 – с.51-60.
17. Пашко П.В. Митна політика України: зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до митного кодексу України». – Дніпропетровськ, вісник АМСУ. - №3(39). – 2008. – с.3-7.
18. Пашко П.В. Митна складова в системі економічної безпеки держави // Регіональна економіка. – 2008. – №2. – С. 7-12.
19. Митний кодекс України та нормативно-правові акти, що регулюють його застосування: Зб. Док./ Упоряд.: П.В.Пашко, В.П.Науменко. - К.: Знання, 2004.- 1173 с.- (Митна справа в Україні).

ОТ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА

В рамках второго международного «Черноморского контейнерного саммита-2008» был проведен круглый стол «Пути повышения пропускной способности действующих контейнерных терминалов». В его работе участвовали все делегаты саммита. А вот очертить причины основных факторов, которые образуются при прохождении контейнеров через украинские морские порты, было предложено генеральному директору компании «С.М.Т.Лтд» Сергею НЕДЯКУ, заместителю председателя правления ЗАО «Ильичевсквнештранс» Василию ЯКИМОВУ, генеральному директору компании «Бруклин-Киев» Юрию ГУБАНКОВУ, управляющему директору компании «K-Line Ukraine» Александру НЕФЕДОВУ, начальнику отдела организации таможенного контроля Южной таможенной службы Сергею НАУМОВУ, заместителю директора компании «Одесса-Лиски» Людмиле КУЗНЕЦОВОЙ, начальнику контейнерного терминала Одесской железной дороги Ростиславу САВИЦКОМУ, заместителю начальника по эксплуатации Ильичевского порта Олегу ФОТЧЕНКО, вице-президенту «Национальной контейнерной компании» Валентину ВАРВАРЕНКО. Вел заседание «круглого стола» директор контейнерного терминала компании «ТрансИнвестсервис» Андрей КУЗЬМЕНКО.

Полагаем, что мнения, высказанные участниками Круглого стола о путях повышения эффективности работы подразделений таможенной службы в многочисленных морских портах страны, через которые осуществляется большинство экспортно-импортных операций субъектами ВЭД, может быть полезным в первую очередь руководству Гостамслужбы для дальнейшего совершенствования технологических схем и иных документов, регламентирующих процедуры таможенного оформления грузов, перевозимых морским транспортом, а также оперативным сотрудникам таможенных подразделений, функционирующих при объектах морехозяйственного комплекса Украины для озна-